

สารบัญ

	หน้า
1. ความนำ	1
1. พงษาวดารปราบเงี้ยวเป็นเรื่องเฉพาะเมืองแพร่แต่ส่วนน้อย และกระท่อน กระแท่น	1
2. ช่วงตอนต่างๆ ที่ขาดหายไปในประวัติศาสตร์ ได้รับการเปิดเผยขึ้น โดยหนังสือเล่มนี้	1
3. มีข้อความขัดแย้งกับมีผู้เขียนไว้เดิม	3
4. พระไชยบุรณ์ คือพระยาราชนฤธาณนที	3
5. เส้นทางหนีของเงี้ยวสู่ลำน้ำโขง ฝรั่งเศสไม่ยอมส่งตัวให้	4
6. ขวัญและกำลังใจผู้เกี่ยวข้องการปราบเงี้ยว	4
7. ความสำนึกในหน้าที่พลเมืองของไทย เปรียบเทียบกับต่างประเทศ	4
8. จัดตั้งกองทหารในมณฑลพิษณุโลกและนครสวรรค์ เงี้ยวจางการก่อกวน ลงจนสงบ	5
9. การรับรู้ชอบพระคุณ	5
2. เดินทางไปเมืองเหนือ	6
1. ทางอากาศ	6
2. ทางรถยนต์	6
3. ทางรถไฟ	6
4. พระยามหาอำมาตยาธิบดีทำสถิติเดินสะเทินน้ำสะเทินบก	7
5. เส้นทางขึ้นเหนือไปเชียงใหม่ ลำปาง แพร่ และน่าน	7
6. การเดินทางด้วยเท้า ชีม้า ล้อ และขี่ช้าง	8
7. มาลาเรียมีระบาคประจำอยู่ในป่า วิธีป้องกัน	12
8. การเดินทางด้วยแพ และเรือหางแมลงป่อง	13-14
9. การล่องแก่งของกรมพระยาดำรงราชานุภาพ	16
10. เทียวสงกรานต์เชียงใหม่เมื่อครั้งศตวรรษมาแล้ว	19
11. ไปพม่าทางด่านแม่ละเมา	22-23

12. ทำไมไทยไม่ไปรบพม่านอกเมืองไทยบ้าง	23
13. พม่าเรียกคนไทยว่า “โยเดีย” แปลว่า “ ”	25
14. วีรกรรมที่แม่น้ำสโตงของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช	25
3. ไปอยู่เมืองแพร์	32
1. เดินทางขึ้นไปด้วยทางรถไฟ	32
2. ลักษณะตัวเมืองแพร์	32-33
3. แพร์ยังไม่มีไฟฟ้าและประปา	36
4. การขำกลองในเทศกาลเข้าพรรษา	36
5. ชักม้าชมเมืองแพร์	36
6. ซอพระลอ	37
7. การเปลี่ยนแปลงสังขารร่างกาย	38
8. การแอมสาว การผัดผิ	38-39
9. ลักษณะนิสัยใจคอชาวแพร์	39
10. แพร์ในสายตาพระวิภาคภูวดล	39
11. แพร์ในสายตา ร.อ. เพิ่ม	40
4. ประวัติการทำไม้ในอดีต	43
1. ไม้สักมีมากในมณฑลพายัพ ตาก กำแพงเพชร และอุทัยธานี	43
2. 3 เมืองหลังตัดไม้สักใช้เป็นหลักผูกแพ	43
3. พ่อค้าพม่าขอทำไม้สักกับเจ้าหลวงเชียงใหม่	44
4. เกิดคดีฟ้องร้องขึ้น กงสุลอังกฤษยื่นมือเข้าเกี่ยวข้อง	44
5. ร 5 ทรงให้ตั้งกรมป่าไม้ขึ้น	44
6. ชาวต่างประเทศเล็กร่องทางกงสุล ติดต่อกับกรมป่าไม้	45
5. การตั้งกรมป่าไม้	46
1. การทำไม้ต้องขออนุญาตต่อเจ้าผู้ครองนคร	46
2. ข้อพิพาทแย่งทำไม้ร้องเรียนไปยังรัฐบาลมากขึ้น	46
3. ออกกฎหมายต้องไปลงดวงตราสัตยาบันที่กรุงเทพฯ	46
4. กรมพระยาดำรงขอขี้มัตมิสเตอร์สเลดมาจากพม่า	47
5. มิสเตอร์สเลดเสนอข้อบกพร่อง วิธีแก้ไขการทำไม้	47
6. ร. 5 ทรงโปรดเกล้าให้ตั้งกรมป่าไม้ขึ้น	48

7.	ส่งนักเรียนป่าไม้รุ่นแรกไปเรียนที่เมืองเดรดูน อินเดีย	48
8.	พระยามหาอำมาตยาธิบดีไปเจรจากับเจ้าผู้ครองนครมณฑลพายัพ เรื่องเงินค่าต่อไม้	49
9.	มิสเตอร์สเลดไปเจรจาเปลี่ยนสัญญาทำไม้แบบใหม่กับบริษัททำไม้ต่างประเทศ	49
10.	ออกกฎหมายเพื่อปฏิบัติการเกี่ยวแก่การป่าไม้	49
6.	เรื่องของเงี้ยว	52
1.	เงี้ยวอพยพหนีจีนลงใต้	52
2.	คนไทยเผ่านี้มีชื่อว่า เงี้ยว ไทยใหญ่ หรือชาน	52
3.	การปลูกฝิ่นถูกต้องตามกฎหมาย การแลกทองคำกับทองคำ	52
4.	ภูมิประเทศ ที่ตั้ง ประชากร อาชีพ	52-53
5.	การปกครองแบ่งแยกเป็น 18 เมือง	54
6.	ประวัติศาสตร์ การปกครอง และอุปนิสัยใจคอ	55-56
7.	งานปอยในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	58
8.	วัดเงี้ยว บวชลูกแก้ว	59
9.	บ้านเรือนเงี้ยว	61
10.	รูปร่าง ลักษณะ หน้าตา การสัก การแต่งกาย	61
11.	ชอเงี้ยว	63
12.	ผ้าสีปูเลย ขนมนเส้นน้ำเงี้ยว น้ำพริกเงี้ยว กระบองจ้อ หม้องสัญญาณ	63-65
13.	เจดีย์พระนเรศวรมหาราชที่เมืองหาง	65
14.	พระมงคลบพิตรที่อุชุธยา	66
15.	คำนำหน้าชื่อ	67
7.	สาเหตุเงี้ยวก่อการจลาจล	69
3.	เงี้ยวอ้างเหตุถูกกดขี่เข้มงวดที่จะทนได้ และต้องการมอบอำนาจคืนให้เจ้าหลวงแพร์	69
2.	ความเห็นของคนอเมริกัน กงสุลอังกฤษ และกระทรวงนครบาล	69
3.	ความเห็นของกระทรวงมหาดไทย	69
4.	เจ้าแวนทิพย์มาทำสัญญาไมตรีกับ 3 เจ้าหลวง	70
5.	รัฐบาลสยามประนีประนอมอุปทูตอังกฤษ	71

6.	เงี้ยวรับแผนมา ก่อการปั่นป่วนขึ้นในบ้านเมือง	71
7.	เค้าสนามหลวงลำปางเร่งมือปราบโจรเงี้ยว	71
8.	ข้าหลวงลำปางไปปราบเงี้ยวบ้านบ่อแก้ว เมืองลองพ่ายกลับมา	71
10.	เงี้ยวประสพชัยชนะง่ายดาย เป็นจุดหักเหเข้าปล้นเมืองแพร่ก่อนกำหนด นัดหมายเดิม	72
8.	เงี้ยวปล้นเมืองแพร่	77
1.	พะกำหม่อง สล่าโปไซย นำเงี้ยว 40 คนเข้าปล้นเมืองแพร่	77
4.	เข้าปล้นโรงพักพลตำรวจ บ้านข้าหลวง โรงไปรษณีย์ เค้าสนามที่ว่าการ ปลดปล่อยนักโทษ ปล้นศาล	77
3.	เงี้ยวเรียกพรรคพวก 400 คนมาชวนกันปล้น และประหารคนไทย	78
4.	การเซ็นสัญญาร่วมรบและมอบอำนาจคืนให้เจ้าหลวงแพร่ กินน้ำสวด และแบ่งเงิน	80
5.	ความเหี้ยมโหดของเงี้ยว ประหาร ร.ต. ดาด และ ส.อ.อ่วม	84-86
6.	รายชื่อผู้เสียชีวิตเพราะเงี้ยวประหาร	87-88
7.	เงี้ยวไม่รู้จะจัดการบ้านเมืองอย่างไร เชิญรองกงสุลอังกฤษมา	90
8.	ความเป็นไปในเมืองแพร่ ตามรายงานของหมอมโทมัส และ มิสเตอร์เฟงเรอร์	89-93
9.	เงี้ยวส่งกำลังไปสกัดทัพไทย 3 จุด	85
10.	จดหมายเจ้าราชบุตรถึงหลวงน่าน	89
11.	ประกาศทำทนายเงี้ยว	100
9.	เงี้ยวปล้นเมืองนครลำปาง	101
1.	โทรเลขเร้าร้อนของข้าหลวงลำปาง ลำปางใกล้จะถึงจุดวิกฤตอยู่แล้ว	101
2.	เชียงใหม่ส่งนายร้อยเอกเย็นชื่นกับตำรวจ 50 นายมาช่วย	102
3.	พะกำหม่องคุมกองโจรเงี้ยว 400 คนมาจากเมืองแพร่ เข้าปล้นนครลำปาง	103
4.	การต่อสู้กับกองโจรเงี้ยว และอพยพออกจากเมือง ตามรายงานของนายร้อยเอก เย็นชื่น	103
5.	การอพยพออกนอกเมืองนครลำปาง ตามรายงานของเจ้าหลวงและข้าหลวงลำปาง	105
6.	รายงานเหตุการณ์ในเมืองลำปางอีกแง่มุมหนึ่งของขุนวิจิตรนิติญาณ อัยการจังหวัด	106
7.	นักโทษเงี้ยวแหกคุก ถูกยิงตาย ฝรั่งเศสและอังกฤษประท้วง	106-108

8. เงี้ยวสูญเสียดู 60 ศพ ล่าถอยกลับทันที	108-109
9. ชาวเลื้อเงี้ยวจะปล้นลำปางมีมาเรื่อยๆ	109
10. เหตุผลที่ฝรั่งป่าไม้ขยายความชาวเลื้อ เพื่อจุดประสงค์บางอย่าง	109
11. เจ้าหลวงลำปางต้องเสียค่าใช้จ่ายปราบเงี้ยวครั้งนี้ 35,195 รูปี	110
12. พระกำหนดไม่ตาย มีสินบนนำจับ 2,000 บาท	110
10. ข่าวสารการจลาจลในมณฑลพายัพ อุปทูตอังกฤษแจ้งรัฐบาลสยามทราบ	112
11. ประกาศกระทรวงนครบาล	114
1. ประกาศห้ามไม่ให้ราษฎรตกใจตื่นในการเล่าลือต่างๆ	114
2. ประกาศข่าวราชการมณฑลพายัพ	117
12. การปราบปราม	119
1. ชาวเงี้ยวปล้นเมืองแพร่ถึงกรุงเทพฯ หลังวันเกิดเหตุ 1 วัน	119
2. ร. 5 ทรงวางแผนนโยบายเจรจารับกงสุลอังกฤษก่อนอื่น	119
3. ประกาศกงสุลอังกฤษไม่ให้คนในบังคับเข้าหรือมีใจช่วยสมรู้กับคนพาลใจร้าย สั่งให้พม่าช่วยสกัดจับผู้ร้ายเงี้ยวด้วย	119-120
4. เหตุผลการส่งกำลังไปมาก	120
5. แต่งตั้งเจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรี และพระยาอนุชิตชาญไชยเป็นแม่ทัพ จากกรุงเทพฯ และแต่งตั้งแม่ทัพ 3 หัวเมือง	121-122
6. ส่งกองทหาร 5 กองพัน และตำรวจไปจากกรุงเทพฯ อีก	122
7. กองกำลังทัพหัวเมือง พระยาศรีสุริยราชวรานวัตร ปะทะกับเงี้ยวที่เขาลึง	123
8. เงี้ยวเสียขวัญอพยพหนีจากเขาลึงและเมืองแพร่	125
9. กองกำลังหัวเมือง 3 กองยกเข้าเมืองแพร่ พร้อมพระวาสุเทพ	125
10. กองเดินทัพของเจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรี	126
11. การเดินทัพเมื่อผ่านเขาลึง ถึงเมืองแพร่	127-128
12. การสืบสวนสอบสวนจับกุมตัวผู้กระทำความผิด	129
13. น่านปล่อยให้ผ่านด่านไปได้	129
14. รายงานของมิสเตอร์โรบินส์ ลงวันที่ 18 และ 30 ก.ย. 1902	129
15. กามโรคระบาดขนาดหนัก จัดตั้งโรงพยาบาล	129-130
16. รายงานของ ร.อ. เพิ่ม เรื่องกามโรค	130-132
17. เจ้าหลวงแพร่หนีไปอยู่หลวงพระบาง	132

18. นโยบายของทางราชการ เจ้าหลวงแพร่คงจะไม่มีโทษทัณฑ์อันใด	132
19. เจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรี ออกคำสั่งถอดออกจากราชการ และแต่งตั้งผู้รั้งราชการเมืองแพร่แทน	133
20. ถอดบัวไหลออกจากสามัญสมาชิกา ตติยจุลจอมเกล้า	133,149
13. การจัดตั้งศาลพิจารณาคดี	150
1. ต้องการตั้งศาลทหารศาลเดียว แต่จำเป็นต้องตั้งศาลพลเรือน 2 ศาล	150
2. องค์คณะของศาล	150
3. วันนัดพิจารณาคดี และตัดสิน	151
4. กฎหมายที่ใช้บังคับคดี	151,156,158
5. ผลแห่งคำพิพากษา	151,173
6. การประหารชีวิตนักโทษ 8 คน	151
7. ส่งนักโทษเจ็วและอื่นๆ 16 คนไปจำคุกที่กรุงเทพฯ	153,175
8. นักโทษบังคับอังกฤษ 2 คนผู้ต้องประหาร ถูกกดดันให้ลดโทษเป็นจำคุกจนตาย	154
9. นักโทษเจ้านายพื้นเมือง 4 คน ถูกส่งไปจำคุกที่กรุงเทพฯ	154-155
10. การปลงศพข้าราชการที่ถูกเจ็วฆ่าตาย	155
11. อนุสาวรีย์พระยาราชอุทธานนท์	155
14. เหตุการณ์ร้ายแรงเกิดขึ้นต่อมา	176
1. นายร้อยเอกเย็นชื่น เสียชีวิตที่หัวเวียง การปลงศพ	178-179
2. คดีเรื่องปูผิว สืบเนื่องจากเจ็วปล้มพะเยา	182
3. คดีเรื่องพะกำมั่ง สืบเนื่องจากเจ็วปล้นเชียงราย	190
4. คดีเรื่องพระยาศัษกรปลาศ ที่บ้านที่ฟ้า การพิจารณาในศาล คำพิพากษาและการปล่อยตัวพ้นโทษ	195
5. ข่าวนั่งสือพิมพ์บางกอกไทม์ วันพฤหัสบดีที่ 15 ต.ค. 1903	242
15. บทส่งท้าย	244
1. ในมลายา อังกฤษมีทหาร 50,000 คน ปราลโจรจีนคอมมิวนิสต์ 5,000 คน 12 ปี ไม่ประสพผล	244
2. อังกฤษเผยความลับปกปิดมา 30 ปี	244
3. แผนการยึดสงขลาไว้ก่อน ตามทฤษฎีคอมมิโน แม้ยามสงบ	244

4.	อังกฤษไม่ใช้นโยบายเหนือเหตุผล กรณีเงี้ยวก่อการจลาจลในมณฑลพายัพ	245
5.	ก็เพราะพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงดำเนินวิเทโศบาย ด้วยความสุขุมคัมภีรภาพอย่างล้ำเลิศ	245
16.	พระราชประวัติ พระประวัติ และประวัติ	246
1.	พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว	246
2.	กรมพระยาเทววงษ์วิโรปการ เสนาบดีกระทรวงการต่างประเทศ	247
3.	กรมพระยาดำรงราชานุภาพ เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย	248
4.	เจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรี แม่ทัพใหญ่ปราบเงี้ยว	249
5.	Mr. Ralph Spencer Paget อุปทูตอังกฤษ	250
6.	Mr. Walter Ralph Durie Beckett กงสุลอังกฤษที่เชียงใหม่	250
17.	ภาคผนวกตามหัวข้อเรื่อง	
2.	เดินทางไปเมืองเหนือ	6
2. (1)	การเปิดเดินรถไฟสายเหนือ	26
2. (2)	รายชื่อแก่งในลำน้ำฝาง	27
2. (3)	บัญชีอาหารและเครื่องดื่มนบนขบวนรถไฟเที่ยวสงกรานต์เชียงใหม่	30
2. (4)	ตั้งอำเภอแม่สอด	31
3.	ไปอยู่เมืองแพร่	32
3. (1)	เชิงอรรด พล ต. ถวิล อยู่เย็น	42
5.	การตั้งกรมป่าไม้	46
5. (1)	พระราชหัตถ์เลข ร. 5 ทรงให้ตั้งกรมป่าไม้	50
6.	เรื่องของเงี้ยว	52
6. (1)	คำนำหน้าชื่อ	68
7.	สาเหตุเงี้ยวก่อการจลาจล	69
7. (1)	เรื่องของเมงกุนเมงซา	73
7. (2)	รายงานของมิสเตอร์อีริก สท. ลอว์สัน	74
8.	เงี้ยวปล้นเมืองแพร่	77
8. (1)	หนังสือของนายเฟื่อง ผู้พิพากษาเมืองแพร่	83
8. (2)	1 ความเหี้ยมโหดของเงี้ยว	84
8. (2)	2 ความเหี้ยมโหดของเงี้ยว	86

8. (3) รายชื่อผู้เสียชีวิต	87
8. (4) รายงานของหมอ ฟ. ส. โทมัส มิซันนารีอเมริกัน	89
8. (5) รายงานของมิสเตอร์เฟงเกอร์ หัวงอิสต์เอเชียติก	93
8. (6) จดหมายเจ้าราชบุตรถึงเจ้าหลวงเมืองน่าน	99
8. (7) หนังสือประกาศเงี้ยวมีบอกลูกค้าราษฎรทั้งหลายได้ทราบทั่วกัน	100
12. การปราบปราม	119
12. (1) มอบอำนาจทางการศาลให้เจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรี	134
12. (2) รายงานของมิสเตอร์ซี โรบินซ์ ลงวันที่ 18 ก.ย. 1902	134
12. (3) รายงานของมิสเตอร์ซี โรบินซ์ ลงวันที่ 30 ก.ย. 1902	138
12. (4) แจ้งความกระทรวงธรรมการ แผนกพยาบาล	146
12. (5) ประกาศถอดเจ้าผู้ครองนครแพร่	147
12. (6) ประกาศถอดบัวไหลออกจากสามัญสมาชิกา ตติยจุลจอมเกล้า	148
13. การจัดตั้งศาลพิจารณาคดี	150
13. (1) รายงานประจำปี ร.ศ. 120 ของศาลเมืองแพร่และเมืองนครลำปาง	156
13. (2) หนังสือสัญญาในระหว่างกรุงสยามกับกรุงอังกฤษว่าด้วยเมืองเชียงใหม่ เมืองลำปาง เมืองลำพูน ปี ค.ศ. 1883	158
13. (3) บัญชีรายงานผลคำพิพากษา ศาลข้าหลวงพิเศษและศาลต่างประเทศ	173
13. (4) บัญชีรายชื่อนักโทษเงี้ยวและอื่นๆ ส่งจากจังหวัดแพร่มาจำคุกที่กรุงเทพฯ	175
14. เหตุการณ์ร้ายแรงเกิดขึ้นต่อมา	176
14. (2) คดีเรื่องปู่ผิว	182
14. (2) 1 คำให้การเรื่องสัญชาติของปู่ผิว	187
14. (2) 2 คำพิพากษาศาลทหารเมืองพะเยาคดีเรื่องแสนเมืองหอม (ปู่ผิว)	188
14. (3) คดีเรื่องพะกำมั่ง	190
14. (3) 1 คำให้การของอ้ายหนานสัง	192
14. (4) คดีเรื่องพระยาด้ยกรปลาที่บ้านท่าฟ้า	195
14. (4) 1 คำให้การของทหารที่เกี่ยวข้องโดยตรงกรณีบ้านท่าฟ้า	230
14. (4) 2 รายงานของมิสเตอร์ซี โรบินซ์	232
14. (4) 3 หนังสือประท้วงของผู้ช่วยกงสุลอังกฤษ และบัญชีเรียกร้องค่าเสียหาย	241

17. ภาคผนวกพิเศษ แผนภูมิระยะทางเป็นกิโลเมตร จากกรุงเทพมหานครไปสู่ เมืองเหนือ	251
18. บรรณานุกรม	255
